

Motywy aktywności edukacyjnej mężczyzn realizujących się w roli ojców zaangażowanych w wychowanie po rozwodzie ***Motives of Educational Activity of Men Realizing Their Role as Fathers Engaged in Raising Their Children After Divorce***

ABSTRACT

RESEARCH OBJECTIVE: The main scientific objective of the article is to analyze and present men's narratives on the motives for educational activities undertaken by them when experiencing difficulties in contact with their children after divorce.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The article attempts to answer the question: What are the motives for educational activities undertaken by fathers who care about the quality of their relationship with their child after divorce? The research was conducted within a qualitative framework, using narrative interviews.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The introduction covers the description of the situation of fathers in the light of a changing world and the necessity to accommodate to new roles associated with moving away from gender-stereotypical activities. The next section characterizes men in the role of fathers engaged in raising their children. The empirical part is devoted to the analysis of the statements of surveyed fathers.

RESEARCH RESULTS: Analysis of the research material allowed identifying three main reasons why the fathers surveyed want to expand their knowledge of fathering skills that would help them cope with the difficult situation resulting from the breakdown of their family. These are: acquiring the skills to deal with their ex-partner, the desire to improve their parenting skills, and gaining knowledge about how to cope during the divorce process.

CONCLUSIONS, RECOMMENDATIONS AND APPLICABLE VALUE OF RESEARCH: The results of the study reveal fathers' commitment to expanding their pedagogical knowledge in order to maintain contact with their children and improve their relationship with their ex-partner.

→ **KEYWORDS:** EDUCATIONAL ACTIVITY, MALE, DIVORCE, INVOLVED FATHERHOOD, UPBRINGING

Sugerowane cytowanie: Dudak, A.M. (2026). Motywy aktywności edukacyjnej mężczyzn realizujących się w roli ojców zaangażowanych w wychowanie po rozwodzie. *Horyzonty Wychowania*, 25(74), 41–51. <https://doi.org/10.35765/hw.2026.2574.06>

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Głównym celem naukowym artykułu jest analiza oraz prezentacja narracji mężczyzn na temat motywów aktywności edukacyjnej podejmowanej przez nich w doświadczaniu trudności w kontaktach z dzieckiem po rozwodzie.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: Jakie są motywy podejmowania aktywności edukacyjnej przez ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie? Badania zrealizowano w ramach orientacji jakościowej, przy zastosowaniu wywiadu narracyjnego.

PROCES WYWODU: We wstępie opisano sytuację ojców w świetle zmieniającego się świata i konieczności dostosowania się do pełnienia nowych funkcji związanych z odchodzeniem od stereotypowych działań określonych płcią. W kolejnej części scharakteryzowano mężczyznę w roli ojca zaangażowanego w wychowanie. Część empiryczna została poświęcona analizie wypowiedzi badanych ojców.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Analiza materiału badawczego pozwoliła na wyodrębnienie trzech głównych powodów, dla których badani ojcowie pragną poszerzać swoją wiedzę z zakresu kompetencji ojcowskich, które ułatwiłyby im funkcjonowanie w trudnej sytuacji wynikającej z rozpadu rodziny. Są to: nabycie umiejętności radzenia sobie w kontaktach z byłą partnerką, chęć podniesienia poziomu kompetencji rodzicielskich oraz zdobycie wiedzy na temat sposobów radzenia sobie w trakcie procesu rozwodowego.

WNIOSKI, REKOMENDACJE I APLIKACYJNE ZNACZENIE WPŁYWU BADAŃ: Wyniki badań ujawniają zaangażowanie ojców w poszerzanie swojej wiedzy pedagogicznej w celu utrzymania kontaktów z dzieckiem oraz poprawy relacji z byłą partnerką.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** AKTYWNOŚĆ EDUKACYJNA, MĘŻCZYZNA, ROZWÓD, ZAANGAŻOWANE OJCOSTWO, WYCHOWANIE

Wstęp

Nasilenie przemian cywilizacyjnych, dokonujących się w różnych obszarach życia społecznego powoduje konieczność specyficznego działania. Jak twierdzą Błasiak i Dybowska: „Pojawiają się nowe oczekiwania, wymagania i wyzwania związane z wychowaniem najmłodszego pokolenia – z przygotowaniem na nieprzewidywalne, co wiąże się z ukształtowaniem kompetencji adaptacyjnych i dostosowawczych do »społeczeństwa ryzyka« i »nowego nieporządku świata«” (2021, s. 59). Badacze społeczni wskazują na trudności, jakie muszą pokonywać ludzie stojący przed koniecznością dostosowania się do zachodzących zmian w życiu i odejścia od stereotypowych działań wyznaczonych przez płęć. Wyrazem tego są opinie o pojawiającym się kryzysie tożsamości człowieka, a przede wszystkim mężczyzny, którego zmiany te dotyczą w sposób szczególny. Jednym z głównych kierunków przemian współczesności jest zjawisko indywidualizacji

życia ludzkiego, które polega na „dezintegracji wcześniej istniejących form społecznych oraz rozpadzie sankcjonowanych przez państwo »normalnych« biografii, układów odniesienia i modeli ról, również tych związanych z płcią” (Beck, 2004, za: Chmura-Rutkowska i Ostrouch, 2007, s. 17). Przeobrażenia te zmuszają jednostkę do rekonstrukcji swojej roli społecznej, podejmowania nowych aktywności przy jednoczesnym odrzuceniu stereotypów płci (Marody i Giza-Poleszczuk, 2004). Stereotypy te utrudniają szanse rozwojowe kobiet i mężczyzn, podejmowanie przez przedstawicieli obu płci decyzji i realizację nowych zadań (Chmura-Rutkowska i Ostrouch, 2007, s. 29). Zdaniem Chmury-Rutkowskiej i Ostrouch „większe szanse rozwojowe i powodzenie w pełnieniu ról społecznych w dorosłości mają te jednostki, które wykraczają poza stereotypowe wyobrażenia roli płciowej” (2007, s. 28). Rozważania te wpisują się w założenia koncepcji androgynii, które pozwalają na bardziej elastyczne funkcjonowanie w zmieniającym się świecie. Jak twierdzi Ewa Głazurek,

[...] jednostki androgyniczne lepiej przystosowują się psychicznie i łatwiej radzą sobie w różnych sytuacjach życiowych niż jednostki o zdecydowanie męskiej bądź kobiecej osobowości. Mają naturę holistyczną i są dzięki temu w stanie doświadczyć całego zakresu ludzkich emocji. Ich adaptacyjne zdolności polegają na stosowaniu raz męskich, raz kobiecych wzorów zachowań (2005, s. 140).

Podjęcie androgyniczne daje możliwość wyjścia jednostki z ograniczeń stereotypów rodzaju i wybrania własnej drogi funkcjonowania w rolach społecznych. W kontekście podjętych badań omawiana koncepcja w szczególny sposób dotyczy mężczyzn, którzy pragną realizować się w rolach rodzicielskich związanych z wykonywaniem zadań opiekuńczo-wychowawczych, są bardziej otwarci w wyrażaniu uczuć, gotowi do ujawniania swoich słabości i przyjmowania wsparcia społecznego. Badania Danuty Opozdy ujawniły, że „okazywanie uczuć, wspólnotowość, komunikację, relacje, zasady, religijność oraz udzielanie pomocy i opiekę – androgyniczni mężczyźni uważają za ważne atrybuty procesu wychowania” (2012, s. 291). Przeobrażenia dotychczasowych wzorów męskich i ról kobiecych nie są jednak w jednakowym stopniu akceptowane społecznie. Przejęcie przez kobiety cech i zadań do niedawna jeszcze zarezerwowanych wyłącznie dla mężczyzn jest traktowane jako sukces kobiet i otwarcie drogi do samorealizacji. Z kolei przyjęcie przez mężczyzn cech kobiecości jest traktowane w naszej kulturze jako kryzys męskości lub jej rozmycie (Melosik, 2006). Współcześni mężczyźni stoją zatem przed koniecznością nieustającej walki o swój wizerunek, który pozwala im wyrażać emocje, pragnienia i słabości, z powodzeniem radzić sobie w zadaniach rodzicielskich i czerpać z tego satysfakcję.

Mężczyzna w roli zaangażowanego ojca

Nowoczesny paradygmat męskości (Arcimowicz, 2011) znajduje swoje odzwierciedlenie w nowym podejściu do problematyki ojcostwa. Współczesny ojciec określany jest mianem zaangażowanego w życie dziecka. Jak twierdzi M. Muszyński,

ojcostwo zaangażowane to: odpowiedzialność, miłość, uporządkowana hierarchia wartości, opiekuńczość, cierpliwość, stanowczość, komunikatywność, umiejętność sprawowania władzy, konsekwencja w postępowaniu (2011, s. 138).

Obecnie zaangażowane ojcostwo przejawia się dążeniem do utrzymywania relacji z dzieckiem po rozwodzie mimo niekorzystnych dla mężczyzn wyroków sądów wskazujących matkę jako głównego opiekuna dziecka. W literaturze naukowej wiele miejsca poświęcono badaniom nieobecności ojca w rodzinie i jej negatywnego skutku dla rozwoju psychospołecznego dziecka (Cudak, 2010; Przybysz, 2023).

Nowe podejście do roli ojca znajduje również odzwierciedlenie w badaniach poświęconych sytuacji rodzin pełnych, wskazując na większe zaangażowanie w pełnione dotychczas przez matki funkcje (Muszyński, 2011; Krajewska, 2008; Fuszara, 2008; Jezierski i Rostek, 2019), ale również na dążenie ojców do podnoszenia kompetencji rodzicielskich. Jak twierdzi Małgorzata Fuszara,

[...] mężczyźni o niestereotypowych postawach wobec ról rodzinnych i udziału w opiece nad dziećmi, ceniący tę sferę życia i chcący w sposób intensywny sprawować opiekę nad dziećmi, w tym nad małym dzieckiem, mogą znaleźć akceptację, oparcie i możliwość realizacji swoich chęci i ambicji w tej dziedzinie (2008, s. 64).

Przez badaczy podejmowane są również kwestie problemów, przed jakimi stają ojcowie w sytuacji kryzysu rozwodowego (Beisert, 2000; Nielsen, 2011; Lowenstein, 2011), rywalizowania o opiekę nad dzieckiem (Jasudowicz, 2008; Czerederecka, 2010), poszukiwania wsparcia i ubiegania się o równouprawnienie poprzez działalność w organizacjach społecznych na rzecz środowiska ojców (Dudak, 2021b). Postawa współczesnych ojców wpisuje się w rodzicielstwo rozumiane jako refleksyjny projekt tożsamościowy, a rola rodzicielska jest całożyciowym zadaniem (Ostrouch-Kamińska, 2022). Ponadto ojciec jest świadomy swoich słabości oraz podnosi swoje umiejętności w zadaniach opiekuńczo-wychowawczych. W trudnej sytuacji są jednak ci zaangażowani ojcowie, którzy na skutek rozwodu i niekorzystnych dla nich wyroków sądów stoją przed koniecznością albo pogodzenia się z rolą drugoplanowego rodzica, albo podejmują działania pozwalające im na utrzymanie kontaktów z dzieckiem poprzez poszukiwanie wiedzy, jak realizować się w istotnej dla nich roli. Celem prezentowanych badań było zdiagnozowanie motywów podejmowania tego rodzaju aktywności edukacyjnej przez ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie.

Założenia metodologiczne badań własnych

Badania zrealizowano w ramach orientacji jakościowej, ułożonej w perspektywie biograficznej. Istotą podjętych badań było poznanie i analiza motywów podejmowania aktywności edukacyjnej przez ojców po rozwodzie, dbających o jakość relacji z dzieckiem. W prezentowanych badaniach podejmowanie aktywności edukacyjnej w związku z rozwodem i utratą lub utrudnionymi kontaktami z dzieckiem uznano za wiodące doświadczenie

biograficzne ojców będących w tej trudnej sytuacji życiowej (Bauman, 1995, za: Ostroch, 2004, s. 90). W badaniach zastosowano metodę wywiadu narracyjnego, przyjmując zgodnie z koncepcją Fritza Schützego, że jednostka kształtuje swoje zachowanie w toku relacji ze środowiskiem, a podejmowana przez mężczyzn aktywność edukacyjna, której celem jest poszerzenie wiedzy przydatnej w nowej, trudnej sytuacji życiowej, realizowana jest w sposób świadomy. Przyjęto, że istnieje zasadnicza zgodność między tym, czego mężczyźni doświadczają w swoim życiu, a narracją o nim (Urbaniak-Zajac i Kos, 2013, s. 91–92). Efekty zastosowania w badaniach wywiadu narracyjnego w przypadku omawianej grupy stanowić mogą rodzaj wsparcia programu zmiany społecznej. Prezentowane narracje ojców, którzy podejmują aktywność edukacyjną w celu poszerzenia swojej wiedzy z zakresu kompetencji rodzicielskich oraz poszukiwania rozwiązań sprzyjających radzeniu sobie z trudną sytuacją, jaką jest utrata kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, mogą skoncentrować większą uwagę społeczeństwa na trudnościach ojców w radzeniu sobie ze stereotypową oceną kompetencji ojcowskich i potrzeb mężczyzn związanych z relacjami rodzinnymi. Przeprowadzone wywiady pozwoliły na znalezienie odpowiedzi na następujące pytanie badawcze: Jakie są motywy podejmowania aktywności edukacyjnej przez ojców dbających o jakość relacji z dzieckiem po rozwodzie?

Wywiady były prowadzone w okresie od 2021 do 2022 roku, odbywały się z rozmówcami podczas bezpośredniego kontaktu i były nagrywane na dyktafon. Następnie, zgodnie z wytycznymi ustalonymi na etapie opracowania koncepcji badań, dokonano transkrypcji oraz uporządkowania całego zebranego materiału. Interpretację materiału rozpoczęto od analizy formalnej, dokonując podziału tekstu ze względu na wskaźniki tematyczne (Urbaniak-Zajac i Kos, 2013, s. 104), które w następnej kolejności poddano wnikliwej analizie.

Charakterystyka badanej grupy

W badaniach zastosowano celowy dobór próby badawczej. Kryterium doboru stanowiło bycie ojcem po rozwodzie oraz dążenie do utrzymania lub poprawienia swoich kontaktów z dzieckiem. Przeprowadzenie wywiadów z ojcami było możliwe dzięki współpracy z Narodowym Centrum Ojcostwa, organizacją działającą na rzecz wsparcia ojców i dzieci, z której pomocy korzystali badani ojcowie. W badaniach wzięło udział dziesięć ojców, którzy decyzją sądu mają wyznaczone kontakty z dzieckiem i dziecko mieszka z matką. W trzech przypadkach sąd orzekł opiekę naprzemienną. Mężczyźni posiadają wykształcenie wyższe i zamieszkują na terenach miejskich. Badani ojcowie posiadają jedno dziecko, dwóch mężczyzn to ojcowie rodzeństwa.

Analiza wyników badań własnych

Analiza wywiadów pozwoliła na wyodrębnienie trzech głównych powodów, dla których badani ojcowie pragną poszerzać swoją wiedzę z zakresu kompetencji ojcowskich.

Pierwszym z motywów, który ujawnił się w wypowiedziach rozmówców, było nabycie umiejętności radzenia sobie po rozwodzie w kontaktach z matką dziecka. W wypowiedziach mężczyzn wybrzmiał przede wszystkim fakt, że kontakty z byłą żoną są utrudnione lub słabe oraz że przysparzają one wiele negatywnych emocji:

M3: Najbardziej chciałbym mieć rozmawiać z moją byłą żoną. Co z tego, że mamy opiekę wspólną i jakoś to się udaje, ale nasze kontakty są bardzo słabe. Nie to, że chciałbym do niej wrócić, ale te spotkania działają na mnie bardzo przygnębiająco. No i czasami niestety nerwy puszczaają albo w najlepszym razie nie odzywamy się do siebie.

Kolejny rozmówca wskazał, że dla niego istotne znaczenie ma nabycie takich umiejętności, które pozwolą mu pozbyć się negatywnych emocji towarzyszących konfliktowej relacji z byłą małżonką:

M7: Wiem po sobie, jak trudno jest dogadać się po takim konflikcie i też wiem, że nie jestem święty, ale może właśnie dlatego chciałbym nauczyć się, jak pozbyć się negatywnych myśli wobec niej i jak nie okazywać tych emocji.

Warto podkreślić, że dla mężczyzn pragnących utrzymać kontakty z dzieckiem po rozwodzie relacja z matką dziecka jest bardzo ważna:

M2: Jest trudno, bo są wspomnienia te mało przyjemne, ale chciałbym jakoś umieć się z nią dogadać, dla dobra mojej córki... Ona tego chce i ja też.

M9: Mimo rozwodu i tego wszystkiego, czego doświadczyłem, chcę utrzymać kontakty z byłą, wiadomo dla syna, ale i dla mnie też. Nie wiem, jak to możliwe, ale czasami jeszcze tęsknię. Chciałbym wiedzieć, jak sobie poradzić w tej sytuacji.

Udzielający wywiadów ojcowie ujawnili również, że motywami podjęcia działań na rzecz poszerzenia swojej wiedzy jest obawa przed pogorszeniem kontaktów z matką dziecka i w konsekwencji zmiana decyzji sądu odnośnie do zakresu kontaktów z dzieckiem. Takie podejście mężczyzn jest skutkiem nadal utrzymującego się nieprzychylnego nastawienia do kompetencji ojców w sytuacji decyzji sądu. Dotychczasowe badania (Dudak, 2013; Dudak i Klimowska, 2017) pokazują, że mężczyźni, którzy pragną realizować się w roli zaangażowanych ojców, są poddawani kontroli ze strony byłych partnerek co do realizowania przez nich zadań wychowawczych, ale również oceniani są w świetle nadal utrzymującego się stereotypu ojca niezainteresowanego dzieckiem, przemocowca, nieodpowiedzialnego rodzica. Kwestie te wybrzmiały w następujących wypowiedziach:

M4: Muszę wiedzieć, jak z nią rozmawiać, bo inaczej złożę skargę do sądu i ograniczy mi kontakty z dzieckiem.

M10: Chciałbym mieć utrzymać poprawne relacje z matką mojej córki. Ja się staram, szukam informacji, jak inni to robią. Niestety najgorsze jest to, że ciągle myślę, że muszę ustępować i godzić się na wszystko, bo inaczej mogę mieć kłopoty.

Jeden z rozmówców wskazał na potrzebę zdobycia umiejętności radzenia sobie z nieprzychylnością byłej partnerki w sytuacji, gdy ojciec spędza czas z dzieckiem. W poniższej wypowiedzi wyraźnie wybrzmiała samokrytyka odnośnie do trudności w nieeskaloowaniu konfliktu.

M1: Kiedy przyjeżdżam po dziecko, żeby spędzić z nim mój czas, to zawsze musi mieć ona jakieś ale, no i ja nie pozostaję dłużny. Nie wiem, jak sobie poradzić z tym, dlatego szukam pomocy i chcę się nauczyć. Czego? Chyba cierpliwości.

W wypowiedzi ujawnił się również pewien rodzaj załamania, smutku, że mimo rozstania i uregulowanych kontaktów na drodze sądowej relacje między byłymi małżonkami pozostają trudne. W narracji wybrzmiał fakt, że mój rozmówca czuje się po części odpowiedzialny za tę sytuację.

Kolejnym wątkiem, który ujawnił się w wypowiedziach ojców była chęć podniesienia poziomu kompetencji rodzicielskich. Badani mężczyźni mają świadomość swoich niedoskonałości wynikających z faktu, że zadania opiekuńcze były realizowane wyłącznie przez matki.

M3: Fakt, że teraz po rozwodzie chciałbym być jeszcze lepszym ojcem i dlatego też uczę się, co to znaczy. Kiedy jestem sam z synem, czasami wydaje mi się, że nie wiem, jak postępować. Kiedyś się tym tak nie przejmowałem, bo była żona. Teraz chcę sprostać.

M8: Ojcowie są w sytuacji, że muszą ciągle udowadniać, że są dobrymi ojcami i poradzą sobie bez kobiety. Ja wiem, że jest trudno i wiele spraw jest dla mnie nowych. Ten czas, kiedy synek jest ze mną, jest dla mnie cudowny, ale też chcę, abym nie popełnił błędu w jego wychowaniu.

Narracje ujawniły także wątek potrzeby radzenia sobie z trudnymi doświadczeniami związanymi z procesem rozwodowym nie tylko dla nich samych, ale również dla dzieci, które zazwyczaj są nie tylko obserwatorami, ale również uczestnikami sytuacji konfliktowych między rodzicami.

M1: Cały czas mimo że rozwód mam za sobą, to muszę robić wszystko, aby ochronić swoje dzieci i dać im szczęście. To, czego doświadczyłem w trakcie rozwodu, wiem, że miało też wpływ na syna i córkę i wiem, że każde z nich odczuwało to, co się dzieje, inaczej. Chciałbym umieć i wiedzieć, jak sobie z tym radzić, jak o tym opowiedzieć i jak dalej postępować z dziećmi, tym bardziej że nie mam wsparcia ze strony innych.

Przeprowadzone wywiady narracyjne pozwoliły na wyłonienie jeszcze jednej kategorii powodów podejmowania przez ojców aktywności edukacyjnej w związku z sytuacją rozwodową. Warto podkreślić, że mimo wzrastającej liczby korzystnych dla zaangażowanych ojców wyroków sądowych dotyczących opieki nad dzieckiem nadal utrzymuje się przekonanie i pewnego rodzaju schemat oparty na stereotypowej ocenie podejmowanych przez kobiety i mężczyzn ról rodzicielskich powodujące, że mężczyźni są dyskryminowani w decyzjach sądu w sprawie opieki nad dzieckiem. Sytuacja ta, w opiniach

ojców, wyznacza niejako kierunek ich biografii. Ojcowie bowiem muszą stale podejmować działania sprzyjające pozytywnej ocenie ich kompetencji rodzicielskich oraz zaangażowania w życie dziecka. Uwidacznia się to w wypowiedziach rozmówców, którzy poszukują wiedzy na temat sposobów radzenia sobie w trakcie procesu rozwodowego. Wypowiedź jednego z mężczyzn ujawniła, że pożądana wiedza dotyczy także kwestii finansowych i organizacyjnych:

M4: Miałem adwokatkę, ale i tak szukałem na własną rękę podpowiedzi, jak się zachować, czego nie mówić, jak nie patrzeć. I nadal szukam, bo nigdy nie wiadomo co może zrobić moja była. Mimo że spotykam się z dzieckiem, i niby jest ok, to zbieram faktury, notuję i robię zdjęcia z dziećmi.

Jeden z rozmówców podkreślił, że poszukiwał wiedzy, w jaki sposób przekonać sąd i byłą partnerkę do utrzymania opieki naprzemiennej:

M7: Szukałem porad, jak radzić sobie i bronić się przed atakami ze strony żony w sądzie. Myślę, że ten sam problem mają wszyscy ci, których nie stać na adwokata. Najgorsze było to, że żona zmieniała decyzję w sprawie opieki, a ja nie wiedziałem, jakich argumentów używać w sądzie. Pytałem też innych ojców, czy warto i jak to zrobić w sądzie, żeby uzyskać tę wspólną opiekę.

W przytoczonej wypowiedzi wyraźnie ujawnia się poczucie bezsilności i niepewności wobec możliwości zmiany decyzji matki dziecka co do charakteru opieki oraz konieczność poszukiwania wsparcia ze strony innych mężczyzn będących w podobnej sytuacji i niemających możliwości skorzystania z usług adwokatów.

Jeden z ojców podkreślił, że konieczność poszerzania wiedzy z zakresu prawa rodzinnego wynika z nierównego traktowania w sądzie. W jego wypowiedzi pojawiła się również niepewność co do swojej sytuacji i utrzymania korzystnej dla niego decyzji sądu:

M6: Dla mnie najważniejsze było i jest pozyskać wiedzę, jak radzić sobie w sądzie. Wiem, że ojcowie są z góry źle traktowani, a wiadomo... nerwy i brak doświadczenia... Chciałem się przygotować, żeby mieć po prostu szansę. A teraz po rozwodzie nadal muszę być czujny, bo myślę, że w sprawie kontaktów z dzieckiem to jeszcze nie koniec.

Wśród wypowiedzi rozmówców wyraźnie ujawniła się nie tylko obawa i poczucie niepewności odnośnie do utrzymania po rozwodzie kontaktów z dzieckiem, ale również zwątpienie w celowość podejmowanych działań. Koszty emocjonalne związane z procesem rozwodowym dla mężczyzn obniżały motywację do ich podejmowania:

M1: Wchodziłem na różne blogi dla ojców, szukałem wsparcia, co robić, żeby nie dać się wyprowadzić z równowagi i też żeby się nie poddawać. Dla mnie ta cała sytuacja z rozwodem powoduje nadal duży stres i wahanie czy warto... No, niestety, tak, czasami mam takie myśli.

Wnioski

Zaprezentowany materiał empiryczny pozwolił udzielić odpowiedzi na postawiony problem badawczy. Na podstawie analizy narracji udzielających wywiadów ojców można wnioskować, że pragną oni poszerzać swoją wiedzę w celu nabycia umiejętności radzenia sobie w kontaktach z partnerką po rozwodzie, podniesienia poziomu kompetencji rodzicielskich oraz poznania sposobów postępowania w trakcie procesu rozwodowego, w tym zachowania się na sali sądowej w trakcie rozprawy rozwodowej. Dla ojców utrzymanie poprawnych relacji z matką dziecka stanowi istotny aspekt funkcjonowania po rozwodzie. Potwierdzają to dotychczasowe badania, które wykazały, że zdecydowana większość ojców pragnęła zmiany kontaktów z matką dziecka głównie w kierunku poprawy sposobów komunikowania się w sprawach dziecka (Dudak, 2013, s. 117). W doniesieniach badawczych wskazuje się na istotne znaczenie relacji z byłą partnerką po rozwodzie i jej roli w motywowaniu ojców do dalszego zaangażowania w interakcje rodzicielskie (Madden-Derdich i Leonard, 2000).

Rozmówcy wskazali również, że są zmotywowani do podnoszenia swoich kompetencji rodzicielskich. Dążą oni do zdobywania wiedzy, która pozwoliłaby im poczuć się pewniej w realizowaniu zadań związanych z opieką i wychowaniem dziecka. Ta postawa wynika z obawy ojców przed utrudnianiem kontaktów z dzieckiem i podważaniem przez matki ich kompetencji rodzicielskich (Suchodolska, 2011).

Ponadto ojcowie pragnący utrzymać kontakty z dzieckiem po rozwodzie poszukują wiedzy, która pozwoli im zwiększyć szanse w walce o prawo do odgrywania roli równoprawnego opiekuna dziecka. W narracjach wybrzmiała nie tylko potrzeba zdobycia wiedzy na temat dokumentów, które są przydatne jako argumenty w sprawie o przyznanie prawa do dziecka, ale również umiejętności, jak zachować się na rozprawie sądowej, w jaki sposób unikać negatywnych emocji, które zazwyczaj towarzyszą tej sytuacji. Ten rodzaj aktywności edukacyjnej podejmowany jest przez ojców nawet w sytuacji korzystnego dla nich wyroku sądowego, a wynika z niepewności i obawy przed jej zmianą na korzyść matki. Dotyczy to również sytuacji orzeczenia opieki naprzemiennej, która daje rodzicom równe prawa do dziecka po rozwodzie (Dudak, 2021a).

Zauważalny wzrost aktywności edukacyjnej ojców po rozwodzie wynika ze zmiany podejścia sądów rodzinnych w sprawie przyznawania rodzicom opieki po rozwodzie na korzyść ojców lub orzekania opieki naprzemiennej. Mimo że zmiany te zachodzą powoli, tendencja ta wynika ze wzrostu zainteresowania społecznego i aprobaty coraz większej części społeczeństwa nowej postawy ojców, którzy nie tylko walczą o swoje prawo do kontaktu z dzieckiem, ale czerpią satysfakcję z realizowania się w tej roli i nie wstydzą się tego okazywać.

Przedstawione narracje uczestników wywiadu mają wymiar praktyczny, gdyż mogą stanowić dla innych ojców, pragnących utrzymać kontakt z dzieckiem po rozwodzie, zachętę do podejmowania działań na rzecz poprawy swojej sytuacji oraz wskazówki, w jaki sposób radzić sobie z trudnościami wynikającymi z rozpadu rodziny. Postawa badanych ojców wskazuje na potrzebę rozwijania rozwiązań prawnych i instytucjonalnych ułatwiających ojcom podtrzymanie kontaktu z dziećmi.

Wyniki badań wpisują się w nowoczesny paradygmat męskości, w którym mężczyzna wychodzi poza stereotypowe role i dostrzega korzyści wynikające z angażowania się w innych obszarach życia rodzinnego (Arcimowicz, 2011). Współcześni ojcowie swoimi postawami potwierdzają tezę Honnetha (2014) o „strukturalnym umocnieniu” relacji rodziców z dziećmi, a wynikającym ze „zdumiewającego dążenia” rodziców do budowania długotrwałych relacji współpracy z dziećmi nawet po ewentualnym rozstaniu rodziców. Dążenie do rozwijania relacji z dziećmi jest wyrazem odpowiedzialnego i zaangażowanego rodzicielstwa (Ostrouch-Kamińska, 2022, s. 15).

BIBLIOGRAFIA

- Arcimowicz, K. (2011). Nowe wizerunki mężczyzn w polskich przekazach telewizyjnych. W: K. Wojnicka i E. Ciaputa (red.), *Karuzela z mężczyznami. Problematyka męskości w polskich badaniach społecznych* (s. 41–64). Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Beisert, M. (2000). *Rozwód. Proces radzenia sobie z kryzysem*. Wydawnictwo Fundacji Humaniora.
- Błasiak, A. i Dybowska, E. (2021). Wzmacnianie rezyliencji w rodzinie – współczesną potrzebą. *Roczniki Pedagogiczne*, 13(4), 59–72. <https://doi.org/10.18290/rped21134.6>
- Chmura-Rutkowska, I. i Ostrouch, J. (2007). *Mężczyźni na przełęczu życia. Studium socjopedagogiczne*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Cudak, H. (2010). *Zagrożenia emocjonalne i społeczne dzieci z rodzin rozwiedzionych*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Czerederecka, A. (2010). *Rozwód a rywalizacja o opiekę nad dziećmi*. Wolters Kluwer Polska.
- Dudak, A. (2013). *Radzenie sobie ojców ubiegających się o prawo do dziecka a ich zasoby osobiste*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Dudak, A. (2021a). Opieka naprzemienna w sytuacji rozpadu rodziny – wybrane konteksty. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 603(8), 13–21. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.4867>
- Dudak, A. (2021b). Wybrane formy wsparcia mężczyzn realizujących się w roli zaangażowanych ojców. W: M. Piorunek, J. Nawój-Połoczańska i A. Skowrońska-Pućka (red.), *Wspieranie jednostek i grup w różnych wymiarach życia społecznego* (s. 119–132). Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
- Dudak, A. i Klimkowska, K. (2017). *Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Fuszara, M. (2008). Ojcostwo w opinii mężczyzn – ojców małych dzieci. W: M. Fuszara (red.), *Nowi mężczyźni? Zmieniające się modele męskości we współczesnej Polsce* (s. 187–219). Wydawnictwo TRIO.
- Głazewska, E. (2005). *Płeć i antropologia. Kulturowa koncepcja płci w ujęciu Margaret Mead*. Centrum Edukacji Europejskiej.
- Honneth, A. (2014). *Freedom's right: The social foundations of democratic life*. Polity.
- Jezierski, K. i Rostek, I. (2019). Wspólne wychowanie po rozwodzie jako wyzwanie współczesności. *Horyzonty Wychowania*, 18(48), 23–32. <https://doi.org/10.35765/HW.2019.1848.02>
- Jasudowicz, T. (2008). *Prawa ojców w orzecznictwie strasburskim*. Wydawnictwo TNOIK.
- Krajewska, A. (2008). Konteksty ojcostwa. W: M. Fuszara (red.), *Nowi mężczyźni? Zmieniające się modele męskości we współczesnej Polsce* (s. 67–114). Wydawnictwo TRIO.
- Lowenstein, L.F. (2011). What is the custodial refuses to cooperate with child contact decisions? *Journal of Divorce and Remarriage*, 52(5), 322–325. <https://doi.org/10.1080/10502556.2011.585088>

- Madden-Derdich, D.A. i Leonard, S.A. (2000). Parental role identity and fathers' involvement in coparental interaction after divorce: Fathers' perspectives. *Family Relations*, 49(3), 311–318. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00311.x>
- Marody, M. i Giza-Poleszczuk A. (2004). *Przemiany więzi społecznych*. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Melosik, Z. (2006). *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Muszyński, M. (2011). Ojcostwo zaangażowane w aspekcie godzenia życia zawodowego z rodzinnym. W: E. Ozorowski i R.C. Horodeński (red.), *Mężczyzna, etyka, ekonomia* (s. 137–151). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej.
- Nielsen L. (2011). Shared parenting after divorce: a review of shared residential parenting research. *Journal of Divorce and Remarriage*, 52(8), 586–609. <https://doi.org/10.1080/10502556.2011.619913>
- Opozda, D. (2012). *Struktura i treść jednostkowej wiedzy o wychowaniu. Studium pedagogiczne wiedzy rodziców i jej korelatów*. Towarzystwo Naukowe KUL.
- Ostrouch, J. (2004). *Nieuchwytny. Relacje matek i córek w codzienności*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińskiego-Mazurskiego.
- Ostrouch-Kamińska, J. (2022). Relacje oparte na negocjacjach – wychowanie w rodzinie w dobie przemian ról rodzicielskich. *Roczniki Pedagogiczne*, 14(4), 9–24. <https://doi.org/10.18290/rped22144.2>
- Przybysz, A. (2023). Rozwód w rodzinie – konsekwencje dla funkcjonowania społecznego i emocjonalnego dorosłych dzieci. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 617(2), 35–54. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.2875>
- Suchodolska, M. (2011). Relacje rodzice – dzieci w rodzinach rozwiedzionych z perspektywy dorosłych dzieci. *Pedagogika Rodziny*, 1/2, 121–136.
- Urbaniak-Zajac, D. i Kos, E. (2013). *Badania jakościowe w pedagogice*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Source of funding

Lack of funding sources.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the author(s).
